

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ РОЗВИТОК І НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ПОЛІТИКА

**Зозуля О.В., група МЕН (мб) 1/1, Миколаївський національний
аграрний університет**

Як показує методика, багато у чому сама можливість продуктивної роботи національної науково-технічної системи залежить саме від науково-технічної політики держави, від її здатності, по-перше, сформулювати на мікро- та макрорівнях економіки відповідні умови для науковотехнічної діяльності та, по-друге, від ефективності державного регулювання та підтримки учасників такої діяльності. Одночасно, в умовах глобального простору важливим пунктом національної науковотехнічної політики є посилення та дієве використання міжнародної співпраці та співпраці з іншими країнами, а також створення продуктивних умов для залучення зарубіжних інвесторів в наукові сектори національної економіки.

Вплив НТП на економічний та соціальний розвиток країн, роль та місце держави в стимулюванні науково-технічного розвитку національних економічних систем завжди був у центрі уваги і світової та вітчизняної економічної науки. В контексті вітчизняних наукових пошуків у цій області достатньо ґрунтовними є роботи таких дослідників, як О. Амосов, Ю. Бажал, В. Геєць, Л. Федулова та багатьох інших.

Разом з тим, стан науково-технічної діяльності в Україні та рівень практичного впровадження досягнень НТП в нашій країні все ще залишається незадовільним. Зважаючи на це, аналіз світового досвіду науковотехнічної політики провідних країн світу та можливості його використання в Україні є актуальним як з теоретичної, так і практичної точки зору.

Метою є виокремлення основних напрямів державного регулювання НТР, а також форм та методів реалізації науковотехнічної політики в провідних країнах світу.

Науково-технічний розвиток — це поступальний рух науки і техніки, еволюційний розвиток усіх елементів продуктивних сил суспільного виробництва на основі широкого пізнання і освоєння зовнішніх сил природи.

Науково-технічна політика — це політика держави щодо формування умов, сприятливих для ефективного науково-технічного розвитку країни, зокрема цілі, форми та методи діяльності держави у науково-технічній сфері.

В Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» серед основних цілей та напрямів державної політики у даній сфері зазначено, що держава «...забезпечує соціально-економічні, організаційні, правові умови для формування та ефективного використання наукового та науково-технічного потенціалу, включаючи державну підтримку суб'єктів наукової і науково-технічної діяльності». Дана норма Закону в цілому відповідає тим загальним принципам державної науково-технічної політики, які діють в більшості розвинутих країн світу. Проте, необхідно зазначити, що відповідно до існуючих в тих чи інших зарубіжних країнах моделей ринкової економіки механізм формування і реалізації науково-технічної політики достатньо суттєво відрізняється за масштабами державного втручання в науково-технічну діяльність та формами і методами державної підтримки ринкових суб'єктів господарювання.

Якщо в історичному контексті проаналізувати світову практику державного впливу на науково-технічні аспекти функціонування національних економічних систем, то умовно можна виділити чотири різновиди державної науково-технічної політики (див. напр. :

– політика технологічного поштовху, за якої пріоритетні напрямки розвитку науки й техніки має визначати держава, одночасно забезпечивши їх реалізацію відповідними матеріальними, фінансовими, інформаційними та іншими ресурсами. Такий варіант державної політики передбачає широке використання цільових державних програм, масштабних державних капіталовкладень та інших прямих форм державної участі. Подібна політика була характерна для США в 40–60-х роках минулого століття з метою

стимулювання розвитку нових технологічних напрямків в галузі використання атомної енергії, електроніки, створення ЕОМ, засобів зв'язку, авіабудування тощо. Така стратегія в різні періоди була характерна також і для Франції та Великобританії;

– політика ринкової орієнтації, за якої провідну роль у виборі напрямків розвитку науки й техніки має ринковий механізм та індивідуальні інтереси ринкових суб'єктів господарювання. За такої політики роль держави в стимулюванні впровадження досягнень НТП в реальний сектор економіки та інші сфери суспільства є досить обмеженою, а механізми регулювання науковотехнічного розвитку в основному носять опосередкований характер. Ця політика активно проводилась у Японії, ФРН, стала пріоритетною в США в 70-х роках, а у 80-х до неї звернулася більшість інших провідних країн;

– політика соціальної орієнтації, яка передбачає досягнення соціального консенсусу при ухваленні ключових цілей науково-технічного розвитку суспільства шляхом попереднього широкого їх громадського обговорення. Цей варіант інноваційноінвестиційної політики ніколи не був основним, але окремі його елементи у той чи інший період знаходили своє відображення в політиці різних країн;

– комплексна політика, яка ставить за мету структурні зміни національної економіки за рахунок дифузії у всі сфери відповідних технологічних новацій. Подібна політика передбачає застосування як прямих, так і опосередкованих методів державного впливу на економічні процеси, координацію дій зацікавлених господарюючих суб'єктів задля досягнення бажаних соціальноекономічних параметрів розвитку. Найбільш послідовно даний варіант науково-технічної політики проводиться Японією і, частково, Францією.

Рівень розвитку науки і техніки є визначальною складовою прогресу суспільства, покращення добробуту громадян, їх духовного та інтелектуального стану. Цим зумовлена необхідність важливості державної підтримки розвитку науки як джерела економічного зростання і невід'ємної

складової національної культури та освіти, створення відповідних умов для розвитку інтелектуального потенціалу громадян у сфері наукової і науково-технічної діяльності, підтримки використання досягнень вітчизняної та світової науки і техніки для задоволення духовних, економічних, культурних та інших потреб.

Список використаних джерел

1. Амосов О. Ю. Державне регулювання науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні / О. Ю. Амосов // Держава та регіони: Наукововиробничий журнал. – Сер.: Державне управління. – 2009. – №3. – С. 18–25.
2. Економічна оцінка державних пріоритетів технологічного розвитку / За ред. д-ра екон. наук Ю. М. Бажала. – К. : Ін-т економ. та прогноз., 2002. – 320 с.
3. Геєць, В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
4. Федулова Л. Інноваційний розвиток економіки: модель, система, управління, державна політика / Л. Федулова. – К. : Інститут економічного прогнозування, 2004. – 234 с.
5. Закон України «Про наукову і науковотехнічну діяльність» / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 3, ст.25.

***Науковий керівник – Котикова О. І., докторка економічних наук,
професорка, завідувачка кафедри економіки підприємств, Миколаївський
національний аграрний університет***